

**ANÀLISI DEL TEXT DE PSIQUIATRIA DEL NEN I DE
L'ADOLESCENT D'ALEXANDRE GAUBERT (1894). (1)**

*Edelmira DOMÈNECH I LLABERIA

INTRODUCCIÓ

Cal esperar fins a finals del segle XIX per trobar publicats llibres sencers que tractin de psiquiatria infantil. Abans d'aquesta època el contingut de la matèria paidopsiquiàtrica sol estar dispers en alguns manuals de pediatria, de pedagogia, de psiquiatria i inclús de medicina general. També es troben en aquesta etapa anterior publicacions a l'entorn d'un tema concret o parcial. Com per exemple els estudis sobre la mania o el suïcidi, de Louis Delasiauve (1852 i 1855) (2); el treball també sobre el suïcidi de Durand-Fardell (1853) (3) o alguns altres (4).

A mida que avança el segle, el material paidopsiquiàtric que estava dispers, lentament es va reunint. A partir de la meitat de la centúria, aquestes fonts de l'especialitat apareixen com a capítols sencers dintre de tractats més amplis que no són propiament paidopsiquiàtrics (Griesinger 1845, (5) West, 1854 (6), Morel 1863 (7), Maudsley 1883) (8).

L'any 1887 ja hem trobat un text sencer monogràfic de psiquiatria infantil (9). El seu autor és Pierre Filibiliou i el títol del llibre, que té 119 pàgines és: "La folie chez les enfants" (10). Un any després es publica, també a França un altre llibre bastant més extens i molt més conegut: "La folie chez les enfants" de Moreau de Tours (11). Entre 1888 i 1900 existeixen alguns tractats més sobre el mateix tema. Hem pogut reunir-ne quatre més fins ara. Un d'ells és un

(*) Departament de Psicologia de la Salut. Unitat de Psicopatologia Infantil.

Universitat Autònoma de Barcelona.

tractat en alemany de Hermann Emminghaus (12), estudi complet i molt ben sistematitzat, en el que l'autor marca clarament l'autonomia de la psiquiatria infantil respecte a la de l'adult. Un altre tractat de l'època pertany a un autor nomenat Manheimer (13) i que es publica en francès a París l'any 1899. L'únic text del grup escrit en anglès, que coneixem és: "The mental affections of children" que fou publicat el 1898 a Filadelfia. El seu autor es W. Ireland. (14).

L'obra d'Alexandre Gaubert forma part del grup de textos independents de psiquiatria infantil de finals del segle passat. Està escrit en francès, igual que el de Filibiliou i el de Moreau de Tours. No n'hem trobat referències. I per aquest motiu, perquè es un estudi no conegut que el considerem un treball capdavanter d'un cert interès, volem analitzar-lo i fer-lo conèixer.

El "Etude sur les formes de la folie chez l'enfant et chez l'adolescent" es publica a Tolouse l'any 1894. Correspon al text d'una tesi de doctorat en medicina, presentada a Tolouse el 24 d'abril de 1894 (25).

Es consideraran els aspectes següents: l'autor, l'estructura i el contingut de l'obra; un comentari crític i l'interès que pot tenir aquest text actualment.

L'AUTOR.

Alexandre Gaubert nasqué a Ste.-Foy-de-Peyrolières, un poble de la Haute-Garonne, el dia 20 d'octubre de 1869. Sabem que estudià medicina a Toulouse i que fou un estudiant brillant. Fou condecorat amb el "Lauréat de la Faculté de médecine de Toulouse" (Prix troisième année) el 1891; l'any següent, el 1892, obtingué el Prix Lasserre (medalla d'or) (16).

Poc després de llicenciar-se, a l'edat de 24 anys defensà i publicà una tesi doctoral sobre el tema de les formes de la bogeria en el nen i l'adolescent. Sembla ser que el qui inspirà aquesta temàtica de psicopatologia infantil fou un dels seus mestres, el Dr. M. Bézy. Bézy era un agregat, encarregat de curs a la clínica infantil de la facultat de medicina (17) que formà part també del tribunal de la

tesi. A Bézy li devia interessar aquest tema perquè el mateix any que es llegí la tesi de Gaubert publicà ell mateix un article sobre la bogeria en els nens en un tractat de pediatria (médecine infantile) (18). Probablement un altre impulsor de la tesi de Gaubert fou Désirée Bourneville (1840-1909) des del seu Servei de nens idiots i epilèptics de la clínica de Bicêtre a Paris. Biurneville ja havia deixat tot el seu material clínic a Pierre Filibiliou per a poder redactar un annex de 51 cassos clínics dins del seu text de psiquiatria infantil de 1887. Una part important dels nens malalts mentals del llibre de Gaubert també formaven part de la casuística de Désirée Bourneville.

Gaubert defensà la seva tesi en el que era llavors facultat mixta de medicina i farmàcia de Toulouse. En la portada del seu llibre consten molts noms, entre ells els del seu Tribunal: el President, M.M. Caubet i tres assessors: Guiraud, Rémond y Bézy. Però encara que no estigui a la portada es fa sentir la influència de Bourneville. Dintre de la seva obra Gaubert el cita bastant, especialment en el capítol on tracta la deficiència mental per hipotiroïdisme (19). Bourneville era deixeble de Delasiauve i estava especialitzat en nens deficients. S'interessà molt pels aspectes socials d'aquests nens. Dins d'aquesta línia fou un contínuador de l'obra iniciada a França per Falret, Voisin, Ferrus, Vallée, Seguin, el mateix Delasiauve... de promoció de centres mentals independents per als nens (20).

Gaubert tenia almenys alguna experiència clínica tot i ésser encara molt jove quan escrigué el seu llibre ja que en ell hi aporta alguns cassos d'observació personal. Era un home estudiós amant de les biblioteques (21) que va saber fer una revisió bibliogràfica interessant. Creia que faltava una visió de conjunt (22) de tot el material dispers que anava trobant i va intentar fer-la limitant-se expressament als aspectes psicopatològics sense entrar en el vessançterapèutic.

Va creure que l'únic llibre anterior al seu que estudiés exclusivament la bogeria en el nen era el de Moreau de Tours i en fa la crítica en el seu text (23). Aquí també podríem criticar a Gaubert el no haver trobat en la seva

recerca el llibre d'Emminghaus, obra important publicada set anys abans. Tampoc cita el text anterior de Filibiliou. Això ens demostra que l'avui cèlebre Moreau de Tours ja era conegut al seu temps, i ens ensenya a ser prudents i a no pensar desseguida que les referències històriques que anem trobant son les úniques que existeixen.

ESTRUCTURA I ORIENTACIÓ DEL LLIBRE DE GAUBERT.

L'obra de Gaubert és un text més aviat breu, sobretot si el comparem amb les 444 pp. del llibre de Moreau de Tours o les 294 pp. del tractat d'Emminghaus. Té en total 82 pp. i consta de dues parts ben diferenciades.

- la primera, 20 pp., és un recull d'història de la psiquiatria infantil fins aquell moment.

- la segona, 54 pp., està dividida en nou capítols de contingut paidopsiquiàtric que analitzarem breument.

La resta correspon a una introducció.

Tot el text està il·lustrat per cassos clínics la majoria trets d'altres autors o clínics i alguns personals de la seva pròpia casuística. Estan intercalats en el text i no en forma d'annex com ho feu Filibiliou.

També cal assenyalar que la bibliografia que aporta Gaubert en forma de notes a peu de pàgina està força ben documentada i encara té interès avui. Àdhuc cita un treball amb el títol de "La locura en el niño" escrit per un autor espanyol: "Manuel de Tolosa Latour" de Madrid, presentat en un Congrés a Roma (24). Gaubert va consultar no solament manuals ans també bastantes revistes de l'època. La seva informació no es redueix a material francès: també abraça fonts d'altres llengües principalment alemanya.

L'obra en si és una síntesi a partir d'una ampla recollida de dades històriques i de coneixements de l'època, acompanyada d'observacions clíniques, algunes personals. Se centra en aspectes psicopatològics del nen i de l'adolescent i es limita expressament a aquestes etapes evolutives (25). L'autor no vol entrar per res en el que sigui patologia de l'adult.

És un llibre eminentment clínic (26), que dóna la màxima importància a la psicopatologia i a la simptomatologia i

que no pretén aprofundir els aspectes etiològics ni entrar en els terapèutics.

La tesi de Gaubert és per tant un estudi de psicopatologia infantil característic.

ANÀLISI DE LA PRIMERA PART HISTÒRICA I BIBLIOGRÀFICA DEL TEXT DE GAUBERT.

La història de la psiquiatria infantil ocupa un 25% de tota l'obra. És una aportació original en el seu temps. El propi Gaubert assenyala que després de la revisió bibliogràfica, no ha trobat enlloc cap història de la psicopatologia infantil abans de la seva (27).

Per aquesta sola aportació a la història de la nostra especialitat, ja tindria un valor el llibre que analitzem.

Els dos temes psicopatològics que Gaubert estudia amb més amplitud en la revisió que fan són el de les depressions i el dels deliris.

Dintre del que avui es considera despressions Gaubert tracta tant el tema de la mania com el de la malenconia i dedica als dos una extensió considerable. Aquesta és una dada de gran interès ja que després, en entrar al segle XX, les depressions infantils es van eclipsar durant molts anys dels llibres de psiquiatria.

La paraula mania que encara s'utilitza molt avui arrenca de molt lluny i es troba ja, com indica Gaubert, en Soranus d'Èfes, comentat per Caelius Aurelianus "generatur autem (mania) difficilis in pueris" (28).

En el segle passat els frenòlegs, i en concret Spurzheim (29), també utilitzen aquest terme. Un autor Josep Frank (30) l'aplica a un nen a partir de dos anys. Esquirol també utilitza aquesta paraula quan fa referència a la infància en el seu tractat de psiquiatria en tres volums, (31). A Bicetre, el primer centre que junt amb la Salpêtrière s'interdependitzà dels centres psiquiàtrics per a adults (32), es troben diagnosticats vuit casos de mania i un de malenconia durant l'any 1839 (33). Griesinger, l'any 1865 citava la mania com la segona forma de patologia mental per ordre de

frequència en els nens després de les deficiències intel·lectuals. (34)

Gaubert també aporta nombroses referències a la malenconia: Broussais (1828) (35); un cas d'un nen d'11 anys descrit per Esquirol; una observació de Greding als 18 mesos (36); la descripció del deliri depressiu feta per Voisin (37) i la referència, amb el nom de depressió, a partir de 7 anys que treu del llibre de Moreau de Tours. (38)

Al llarg del relat de Gaubert es veu com la pugna actual sobre la possible existència o no de la depressió abans de certa edat no és un fet nou. Un autor, Guillain, considerava (1852) molt rara la malenconia en els primers anys (39). En canvi Morel (1863) considera que l'edat no és cap protector (40). Inclús el suïcidi no és un fet estrany entre els 6 i els 15 anys. Régis (41) l'any 1893 escriu que tot tipus de bogeria és rara durant la primera infància i excepcional abans de la pubertat. En canvi parla de diferents formes de "depressió" relacionades amb la pubertat.

Apuntem com a dada interessant la relació que extableix Gaubert entre pubertat i fol·lia: ens parla del deliri malenconic amb tendència al suïcidi a aquesta edat. Es recolza en Mairat (1899) i Régis, que defensen la idea de que a la pubertat hi ha més formes depressives que no pas maníacues. I seguint a Régis assenyala que les impulsions mòrbides a la pubertat condueixen els malalts a cometre actes peril·losos o criminals (42).

Gaubert no s'oblida de citar també la tesi de Le Paulmier sobre "Les infeccions mentals dels nens i en particular de la mania (43). També esmenta a Delasiauve però no cita els seus treballs sobre la mania. Aquests són poc coneguts tot i éssent importants. En canvi Delasiauve fou un home conegut per altres tasques i publicacions. (44)

Aquí el que volem deixar clar és la importància que dona a les depressions un text de psiquiatria del segle passat, i la quantitat de referències històriques que ens aporta sobre depressions en els nens. Actualment el tema de les depressions en els nens torna a ser d'actualitat rabiosa. Però durant molt de temps havia estat oblidat.

Els deliris també ocupen una part considerable de l'atenció de Gaubert. En parla en relació amb les grans epidèmies a França i Anglaterra al llarg dels segles XVI, XVII i XVIII. Afectaren una part important de la població i dins d'ella a molts nens. Suposem que es tractava de psicosis simptomàtiques. Però llavors es parlava "d'imitació contagiosa" de la bogeria epidèmica (Voisin 1883) (45).

També relaciona els deliris amb la pubertat citant la obra de Ball (46). Seguint a Tuke (47) proporcionava xifres de prevalència de malalties mentals per sota de 10 anys i entre els 10 i 20 . Segons aquells autors, la folia, amb molta freqüència començaria amb la pubertat i el deliri a aquesta edat tindria una forma malenconica. Aquestes descripcions recorden aquelles formes d'esquizofrènia dels adolescents que en el seu inici tenen una expressió simptomatològica depressiva; o bé inclús algunes formes psicoafectives.

Aquests trastorns serien poc freqüents abans de la pubertat. Se cita com a cas excepcional una nena descrit per Brierre de Boismont (48) que als 7 anys presentava un quadre delirant. També avui pensem que la malaltia esquizofrènica és raríssima abans de la pubertat i que alguna vegada es pot presentar a partir de 7 anys. Per això se suposa que aquests casos que cita Gaubert deuriem ser possiblement malalts esquizofrènics. A més senyala clarament la delimitació entre aquesta patologia i la deficiència mental (49).

Gaubert fa referència encara a les manifestacions delirants en nens i adolescents descrites a les obres de Voisin, Maudsley (50) i La Paulmier, entre altres. Aquests autors del segle passat acostumen a atribuir els fenòmens delirants a traumatismes craneals, masturbació, helmintiasi, agents tòxics com l'alcohol o el plom i alguns altres (51).

Altres temes psicopatològics que tracta l'autor d'aquest llibre, encara que més breument són: les idiòcies i les demències, la "maladie du doute" (52) i per últim uns quadres que descriu amb noms diversos i que ens recorden el que avui en diem síndrome hiperquinètica.

ANÀLISI DE LA SEGONA PART DEL LLIBRE O "FORMES".

Aquí l'autor es limita a la descripció de nou formes clíniques de psicopatologia a la infància i adolescència. La valoració que es pot fer d'aquesta part és desigual. Trobem molta diferència en el contingut, extensió i enfocament de cada un d'aquests capítols. Aquesta irregularitat pot sorprendre en un llibre fet per un sol autor. Però probablement Gaubert tenia encara poc bagatge propi i molta bibliografia quan es llençà a escriure un text de psicopatologia infantil. De fet només tenia 24 anys i després no sabem que seguís, amb un mínim d'activitats important en aquest camp. La riquesa de cada capítol varia segons les fonts on s'inspira. Aquesta diversitat fa necessari fer un comentari capítol per capítol encara que sigui en forma molt breu.

Capítol primer: "Idiòcia Cretinoide"

Amb aquest nom Gaubert tracta, durant onze pàgines, de la deficiència dismetabòlica hipotiroidea. La descripció clínica que fa és molt bona i revela una capacitat d'observació molt fina. Gaubert diu sincerament que en escriure aquest capítol ha resumit els treballs de Bourneville, Voisin i Ballet (53) sobre aquest tema. Aquests autors havien treballat durant anys amb nens deficients i en degueren tenir molta experiència. Bourneville devia ser el més pròxim a Gaubert. Voisin (1794-1872) havia mort quan Gaubert tenia tres anys; en canvi Bourneville (1840-1909) encara exercia a Paris quan Gaubert redacta el text on cita 25 observacions clíniques recollides per Bourneville.

En aquell temps es desconeixien les causes de l'hipotiroidisme. Ho atribueix a la consanguinitat o a una causa emocional de la mare per un mecanisme psicosomàtic (54). Aquest és un exemple dels errors que es poden cometre quan es teoritza sobre el que encara no se sap.

En canvi Gaubert descriu molt bé l'evolució de la malaltia i aporta dos tractaments interessants: l'injecció de líquid extret de glàndula tiroide i els injerts de glàndula animal o humana (55).

Capítol segon: "Bogeria de la pubertat"

En aquest apartat es recull el concepte d'hebefrènia

de Kalbaum, descrita per Hecker l'any 1871 (56) i negada per molts. Gaubert defensa la influència de la pubertat dament de la bogeria, basant-se en una sola observació que no és personal, però no deixa clar el tipus de bogeria de la que parla. En conjunt és un apartat curt i poc convincent.

Capítol tercer: "Bogeria coreica"

S'aplica aquesta denominació als trastorns psíquics que poden associar-se a la corea de Sydenham. L'autor els separa de les alteracions motores de la corea que poden no acompanyar-se d'alteracions mentals. Descriu una "psicosi coreica" amb al·lucinacions i la relaciona amb la histèria.

El propi autor diu que aquesta "psicosi" és poc freqüent. Aquest capítol ens sembla avui una mica superflu en un llibre de psicopatologia infantil on per altre banda falten síndromes psicopatològiques importants i freqüents que no estan dintre de les "formes" de la segona part del llibre de Gaubert. Ens referim per exemple a la mateixa histèria infantil que fou un tema molt estudiat a finals del segle passat i que va donar lloc, al menys a França, a força tesis doctorals (57).

Capítol quart: "Malenconia de les noies anèmiques"

Per aquest capítol Gaubert treu tota la informació d'una tesi doctoral presentada a Lyon per M. Viallon l'any 1893 (58). Es tracta d'una descripció bastant ben feta d'una depressió a l'adolescència. El quadre aquí descrit és una forma de depressió distímica. No és cap depressió major ni psicòtica. S'assenyala el bon pronòstic d'aquestes noies amb l'administració oral de tònic i de ferro.

Capítol cinquè: "Paràlisi general juvenil"

Aquest capítol està molt més cuidat. En primer lloc l'autor no treu les dades d'una font única, ans reuneix informació d'autors molt diversos que han tingut experiència personal amb aquest tipus de malalts: Clouston, Turnbull, Wigleworth, Régis, Rey i Mairière, Vrain, Charcot, Dutil, Bristowe, Mikle, Doutrebente, Luys, ... (59). Val a dir que aquest tema estava molt ben estudiat a finals de segle i no és estrany que Gaubert pogués reunir-ne molta bibliografia.

La seva aportació té un valor com a document històric perquè reuneix unes quinze descripcions clíniques per sota dels quinze anys, tot i que la malaltia era poc freqüent a aquesta edat.

Una vegada més, Gaubert es limita a reproduir les observacions fetes per altres, a qui cita. Però a més senyala les diferències entre la paràlisi general juvenil i la dels adults. Aquesta clara separació de la psicopatologia infantojuvenil i la psicopatologia dels adults constitueix una idea bàsica al llarg de tot el text.

Concretament en la paràlisi general dels adolescents les idees de grandesa característiques d'aquesta malaltia estarien substituïdes per una gran pobresa intel·lectual que podria arribar fins a una demència. A més, sembla ser que les formes juvenils eren més greus. Aquests malalts podien morir en dos o tres anys i la necròpsia demostrava una atròfia cerebral més important que la que se solia trobar en malalts grans.

Capítol sisè: "Follia de les malalties agudes"

És un capítol especialment interessant que aborda el problema del que avui se'n podria dir psicosis simptomàtiques i tòxiques. Són quadres clínics amb les característiques d'una psicosi, -llavors en deien follia o bogeria- que eren provocades per malalties infeccioses, en primer lloc la febre tifoide (60) i també per l'escarlatina i la diftèria, la grip, les neumonies o per alguns tòxics. En aquest manual de finals del XIX, aquest tema, que segons Gaubert era de molta actualitat en el seu temps, ocupa 11 planes és a dir una part important d'un text de psiquiatria infantil que en total té 82 pàgines. Avui, quasi cent anys després aquest tema pràcticament ha desaparegut dels llibres de psiquiatria infantil. No obstant i això la simptomatologia del que avui en diem: "psicosis infantils" recorda en molts aspectes la dels cassos clínics del llibre de Gaubert. Això podria recolzar una etiologia orgànica d'algunes psicosis infantils de les que encara es desconeixen les causes. Les que provocaven psicosis en els nens en el temps de Gaubert ja no existeixen perquè malalties com la diftèria o la tifoide es prevenen o es tracten abans de produir els

quadros delirants i demencials. Però en deuen quedar bastants que no sabem com evitar, i que poden passar com a psicosis infantils a seques quan deuen de ser psicosis simptomàtiques o be psicosis orgàniques.

En aquest capítol Gaubert descriu veritables quadres psicòtics infantils relacionats amb malalties infeccioses. Aporta cassos clínics molt interessants de diferents autors i alguns personals (61). Un d'aquests és una "folia post-tífica" en un nen de 10 anys que va evolucionar cap a una "imbecilitat total".

Capítol setè: "Irritació cerebral"

L'irritació cerebral que descriu Gaubert el 1894 s'hauria denominat molts anys més tard disfunció cerebral mínima i actualment síndrome hiperquinètica.

Com a altres patologies d'aquest tractat, l'observació clínica està molt ben feta. S'hi troben el dèficit atencional, la intranquil·litat psicomotriu, la conservació de les aptituds intel·lectuals, l'absència de lesió orgànica... etc. Gaubert diu que es pot presentar en nens entre 3 i 8 anys i també en edats inferiors.

Es pot considerar un mèrit haver proporcionat una visió sintètica d'aquesta síndrome i haver-la separat de la deficiència mental i d'altres entitats nosològiques.

La font d'informació de Gaubert fou un autor anomenat J. Simon (62) que fou qui agrupà els símptomes d'hiperquinèsia en un conjunt sindròmic. Però és obra de Gaubert haver diferenciat aquest quadre clínic d'altres patologies mentals i haver-lo col·locat en un capítol a part. Quasi noranta anys després, la classificació americana de les malalties mentals el DSM-III ha fet el mateix.

Capítol vuitè: "Mentida"

Es curiós que després d'haver definit tant bé tota una síndrome, el capítol següent estigui dedicat a un sol símptoma. Però del que tracta realment aquest apartat és de les simulacions i dels testimonis falsos en relació amb el jutjat i de les conseqüències negatives que pot tenir.

Devia ser un tema que tenia interès i preocupava en aquella època perquè Gaubert parla d'una gran quantitat de treballs que ha consultat (63) i dedica força extensió als diferents tipus de mentides que poden dir els infants. Àdhuc al final menciona els mentiders histèrics que han estat sugestionats (64). Es l'únic moment del text en que es troba una referència a la histèria infantil i a Charcot. Com en la resta de capítols aquí també s'aporten cassos clínics.

Capítol novè: "Formes amb lesions cerebrals".

En aquest últim capítol del seu llibre Gaubert toca el tema de la paràlisi cerebral. Justifica el fet de separar aquests malalts dels deficients al·legant que aquí el fonamental és el transtorn motriu. Però assenyala que encara que hi pugui haver una alteració motriu greu aquesta no ha de tapar les dificultats psíquiques d'aquests nens.

Una vegada més il·lustra el capítol amb un cas clínic i aquest, el darrer que s'aporta, és una observació personal de Gaubert (65). L'aprofita per aclarir les diferències entre els que denomina "idiotes", que venen a ser els deficients profunds, i els que entrarien en el títol de l'apartat, és a dir paralítics cerebrals amb un grau de deficiència mental recuperable. Insisteix que es poden tractar i millorar des del punt de vista psíquic.

VISIÓ GLOBAL DE L'OBRA. INTERÈS DEL LLIBRE DE GAUBERT

El text de Gaubert està escrit per un metge nou de trinca, que no tenia temps encara de plasmar la seva experiència personal. Tot i això és un llibre que reuneix l'interès pels aspectes clínics, amb la teoria, la recerca bibliogràfica i l'erudició. L'autor és un estudiós que ha sabut trobar moltes dades, tant anteriors com de l'època en que escrigué la tesi, i les ha fet conèixer.

La seva tasca ens permet, a través del seu text, accedir a uns documents d'un valor històric incontestable, ens ajuda a conèixer la visió psicopatològica que es tenia del nen a finals del segle passat. Per això sol, és a dir per la seva aportació a la història de la psiquiatria infantil ja ens sembla interessant el llibre que publicà Alexandre Gaubert.

Una de les idees centrals de l'obra de Gaubert és la delimitació clara entre psicopatologia de l'adult i la del nen i l'adolescent. Aquesta idea avui encara està vigent i es manté entre la majoria dels qui ens dediquem a la psicopatologia infantil, infanto-juvenil, evolutiva o com se la vulgui denominar. L'any 1894 Gaubert escrivia: "Nous nous proposons d'étudier surtout ce qui est relatif aux formes que l'on ne rencontre que dans l'enfance et l'adolescence ou auxquelles cet age imprime un cachet spécial" (66). Aquesta frase es podria repetir textualment en un manual de psiquiatria infantil el 1988, quasi un segle després.

En quant al contingut de la psicopatologia infantil en si, el llibre de Gaubert té alguns buits. I no ens referim a l'etiologia o als tractaments ja que Gaubert expressament se centra en els aspectes clínics, no pretén entrar en els altres i ho diu clarament (67). Però en el que és clínica propiament dita, deixa per tractar moltes qüestions que altres llibres de l'època com el de Moreau de Tours o el d'Emminghaus tracten àmpliament. Inclús quan aborda el tema de la deficiència mental es limita puntualment a l'hipotiroidisme i als dèficits que acompanyen la paràlisi cerebral. Gaubert exposa nou temes puntuals i deixa caure els altres. Aquest nou temes són desiguals: uns són símptomes com la mentida, altres veritables síndromes. Alguns d'ells estan molt ben descrits. Considerem un aspecte positiu el fet d'haver il·lustrat cada capítol amb casuística de la qual alguns cassos, pocs, són observacions personals.

Les aportacions històriques de la primera part del llibre, soles són suficients per a valorar l'obra positivament. A més cal assenyalar com a dada d'interès la recollida de coneixements clínics sobre psicosis simptomàtiques i orgàniques, principalment infeccioses, la delimitació de la síndrome d'"irritació cerebral" (avui hiperquinèsia), i la reunió de dades disperses a l'entorn de l'estudi de dos grans temes de la psicopatologia: els deliris i les depressions. La contribució de Gaubert a la història de les depressions infantils es mereix que es comenti i se li dongui un ressò que no ha tingut.

NOTES

- (1) Gaubert, Alexandre: "Etudes sur les formes de la folie chez l'enfant et chez l'adolescent". Thèse pour le doctorat en médecine. Toulouse (Imp. J.M. Pinel) 1894.
- (2) Delasiauve, Louis: "Leçons sur la manie infantile". Gazette des hopitaux, num. 115. 1852.
... "Lettres sur le suicide". Gaz. Hebdomadaire, 1952, cit. per Semelaigne, R: "Les pionniers de la psychiatrie française avant et après Pinel" (Baillièere et fils) 1930 2 vols.
... "Forme maniaque spéciale chez les enfants". Ann. Med. Psych. 1855, p. 527.
- (3) Durand-Fardel: "Etude sur le suicide chez les enfants". Ann. Med. Psychol. 1855, p. 61.
- (4) Domènech, Edelmira; Polaino, Aquilino: "Breve recuerdo histórico" in Polaino, A. et al. "Depresiones infantiles" Madrid, (Morata) 1988, pp. 13-35.
- (5) Griesinger dedica a psicopatologia infantil una part de la seva obra (1845). v. Alexander, F.G.; Selesnick, S: "Historia de la psiquiatria" Barcelona (Espaxs) 1970, pp. 444-445.
Wilhelm Griesinger fou un professor de Berlin que va tenir una forta influència, en sentit biològic i humanitari, sobre la psiquiatria alemanya. La seva obra "Pathologie und Therapie der Psychischen Krankheiten", que dedica una part a la psicopatologia infantil, fou traduïda al francès i publicada a Paris l'any 1865 amb el títol "Maladies mentales", cit. Gaubert, p. 15.
- (6) Charles West en la tercera edició del manual "Lectures of the diseases of infancy and childhood" (1854) va incloure un capítol sobre psiquiatria infantil. v. Hunter, R-Macalpine, I: "Three hundred years of psychiatry 1535-1860". London (Oxford Univ. Press) 1963, pp. 1021-1024.
- (7) Morel (1863) "Traité des maladies mentales".

- (8) Maudsley (1883). "La pathologie de l'esprit". Cit. Gaubert p. 18. Dedicada part de la seva obra a patologia infantil. v. Alexander-Selesnick loc. cit. p. 444.
- (9) Domènech Llaberia, E.: "Entorn del centenari de l'obra de psiquiatria infantil de Pierre Filibiliou", 1988 (en premsa).
- (10) Filibiliou, P.N.: "Contribution à l'étude de la folie chez les enfants" Paris (thèse) 1887.
- (11) Moreau de Tours, P.: "La folie chez les enfants" Paris (Baillièrre et fils) 1888.
- (12) Emminghaus, H. "Die Psychischen Storungen des Kindesalters". Tubingen (Laupp) 1887.
- (13) Manheimer, M.: "Les troubles mentaux de l'enfance" Paris (Soc. Ed. Sci.) 1899.
- (14) Ireland W.W. "The mental affections of children". Filadelfia. (Blackistok) 1898.
- (15) v. Gaubert, portada.
- (16) Ibid. portada.
- (17) Ibid. p. 4.
- (18) Bézy, M.: "Médecine infantile", 15-février-1894, p. 75.
- (19) Gaubert, loc. cit. pp. 29, 30 i 37.
- (20) Domènech Llaberia, E.: "El pasado de la psicopatología infantil" in R. Alzate de Heredia (edit) "Trastornos de conducta en la infancia" Bilbao (Boan) 1987, pp. 43-76.
- (21) Gaubert, loc. cit. p. 8.

- (22) "Nous avons pensé que nous ferions bien de réunir les principaux de ces documents, ce que nous n'avons trouvé fait nulle part..." Gaubert, p. 5.
- (23) Gaubert, p. 27.
- (24) Ibid. p. 28.
- (25) Ibid. p. 6. Escriu textualment: "Nous nous proposons d'étudier surtout ce qui est relatif aux formes que l'on ne rencontre que dans l'enfance et l'adolescence, ou auxquelles cet âge imprime un cachet spécial..."
- (26) Ibid. p. 6. "Nous avons donc simplement envisagé la question par son côté clinique".
- (27) Ibid. p. 6.
- (28) Caelius Aurelianus "de chron. morb." cap. 5, cit I. cit. per Gaubert. p. 9.
- (29) Spurzheim, J.C.: "Observations sur la folie" (1818), p. 113, cit. Gaubert p. 10. Sobre Spurzheim i la frenologia v. Domènech, Edelmira: La frenología. Análisis histórico de una doctrina psicológica organicista". Barcelona (Seminari Pere Mata. Univ. Barcelona) 1977, v. pp. 22-24.
- (30) Joseph Frank "Pathologie interne" III, p. 184, cit. Gaubert, p. 11.
- (31) Esquirol, D. "Traité des maladies mentales" Paris, 1838. Reeditat per Arno Press. New York, 1976.
- (32) Domènech, Edelmira: "El desenvolupament de la psicopatologia infantil en el segle XIX". Quaderns de Psicologia U.A.B. 1988 (en premsa).
- (33) Parchappe "Recherches statistiques sur l'aliénation mentale" p. 42. cit. per Gaubert, p. 12.
- (34) Griesinger "Maladies mentales" (1865), p.169.v. nota 5.

- (35) Broussaus: "Irritation et folie" t. II, p. 337. cit. Gaubert p. 12.
- (36) Gaubert, loc. cit. p. 13.
- (37) Voisin "Maladies mentales et nerveuses". 1883. 15ème leçon, p. 199. cit. Gaubert p. 20.
- (38) Moreau de Tours, P.: "La folie chez les enfants" Paris (Baillièrre et fils) 1888, p. 73.
- (39) Guislain: "Leçons sur les phrénopaties" 1852, p. 105, cit. Gaubert p. 13.
- (40) Ibid. cit. 7.
- (41) Regis: "Manuel pratique des maladies mentales" 1893, p. 340. cit. Gaubert, p. 23.
- (42) Gaubert, pp. 23-24.
- (43) Le Paulmier, Claude Stephen: "Des affections mentales chez les enfants et en particulier de la manie" Paris (thèse) 1856.
- (44) Domenech Llaberia, E.: v. cita 32.
- (45) Gaubert, pp. 19-20. cita a Voisin (v. nota 37) 1883, p. 199.
- (46) Ball: "Leçons sur les maladies mentales" pp. 380-381. (1880). cit. Gaubert, p. 14.
- (47) Tuke D. Hack: "A Dictionary of Psychological medicine" v.t. artículo de Clifford Abbott, 1892, sobre la locura en los niños. cit. Gaubert, p. 22.
- (48) Brierrre de Boismont "Des hallucinations et de la folie du suicide", p. 74. cit. Gaubert. p. 14.
- (49) Gaubert, p. 22.

- (50) Maudsley: "La pathologie de l'esprit", 1883. pp. 280-293.
- (51) Gaubert, pp. 19-20.
- (52) Ibid. p. 23.
- (53) Ibid. p. 29. Cita a Bourneville, Voisin i Ball. Progr. Med. 1880, num. 30.
- (54) Gaubert, p. 29.
- (55) Ibid. p. 34.
- (56) Hecker Ewald. Wirchow's Arch. 1871, t. 52, pp. 394-429.
- (57) Domènech Llaberia, E.: (v. nota 20). s'esmenten les tesis de H. Paris (Paris, 1880), de P. Peugnez (Paris, 1885) i altres aportacions al tema de la histèria infantil.
- (58) Viallon, thèse de Lyon, 1893. v. Gaubert, loc. cit. p. 49.
- (59) Gaubert, loc. cit. pp. 54-55. Hi ha una relació llarga.
- (60) Régis: (1881) "Folie consécutive à la fièvre typhoïdée" Encephale, cit. Gaubert, p. 64.
- (61) Gaubert, pp. 64 i 66.
- (62) Simon, J.: "Conferències terapèutiques et cliniques sur les maladies des enfants. t, 2; 1888, p. 290. cit. Gaubert, p. 70.
- (63) Gaubert, p. 73.
- (64) Ibid. p. 78.
- (65) Ibid. p. 80.
- (66) Ibid. p. 6.
- (67) Ibid. p. 6.